

Van minimalistische controlfreak naar een expressief, surrealistisch en kleurrijk beeldend kunstenaar

Een zoektocht naar wie ik ben als kunstenaar

Ingrid Lukens - Artez DBKV DD3 - december 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Mijn inspiratiebronnen uit de hedendaagse kunst	4
Invloed op mijn beeldend werk	9
Nawoord	10
Bronvermelding	11

Inleiding

Een essay schrijven over kunst? Prima!

Over iets in de geschiedenis van de kunst? Geen probleem!

Nee, over de verbinding tussen je eigen werk en kunst uit de geschiedenis. Oef! Daar moet ik ff over nadenken.

Want wat is de rode draad in mijn eigen werk eigenlijk? En waar kan ik dat aan linken of verbinden? Wat zijn mijn inspiratiebronnen?

Ik heb nog steeds het gevoel dat ik niet zo goed weet waar mijn werk over gaat. Ik doe maar wat, ik klooi maar wat aan. Of toch niet?

Als ik kijk naar de afgelopen jaren heb ik tijdens mijn studie DBKV vaak abstract, geometrisch werk gemaakt. Meestal niet gelinkt aan een maatschappelijk thema, maar gemaakt vanuit mijn eigen gedachten en vanuit esthetisch oogpunt. Ik wil vooral mooie dingen maken. Tot nu toe ontstonden er uit mijn handen vaak strakke minimalistische vormen, ontstaan vanuit de ratio. Mijn hoofd maakt vaak veel overuren door alle ideeën die er ontstaan en die ik in mijn hoofd dan al gemaakt heb. Soms is het een drempel om het uit mijn hoofd te krijgen en met mijn handen aan de slag te gaan. Maar als ik eenmaal met mijn handen ging werken, kon ik mijn hoofd uitschakelen, en op intuïtie aan de slag gaan. Meestal werd het werk dan anders dan ik in mijn hoofd had, maar dat is juist prettig, dat er gaandeweg iets ontstaat. Ik leer hierdoor steeds meer mijn hoofd uit te schakelen en gewoon het maakproces aan te gaan. Verder houd ik van kleur (veel en felle kleuren) en ik heb me er het afgelopen semester toe gezet om meer organische vormen te maken.

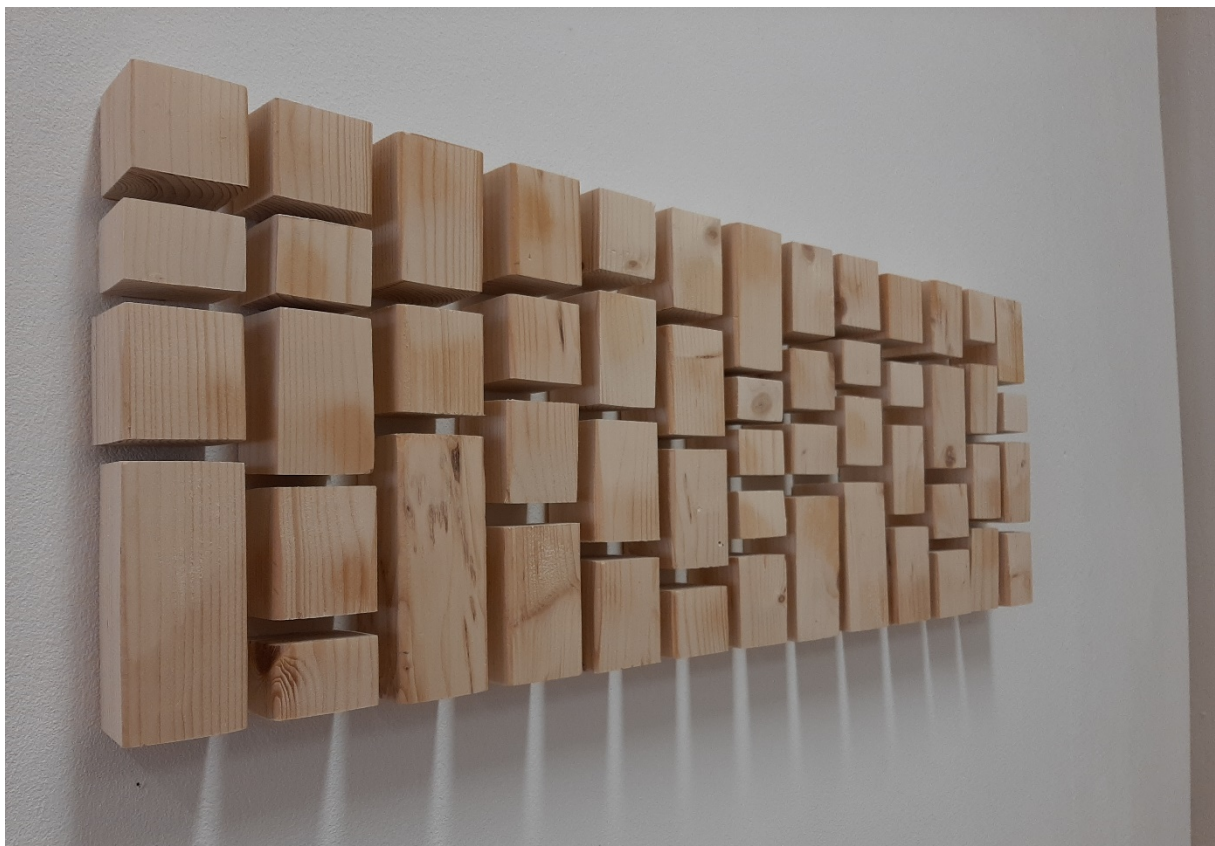
Ok, dus mijn zoektocht naar de rode draad in mijn werk kan ik wellicht goed inzetten voor dit schrijven. En daar gaat mijn essay dan ook over. Dit wordt in ieder geval een mooie oefening in het reflecteren op mijn werk. En zoals gewoonlijk wil ik het weer veel te groot aanpakken; een heel onderzoek doen of ik een expressionistische en surrealistische beeldhouwer kan zijn, ging wel iets te ver. Hou het klein en dicht bij jezelf, was het advies van de docent.

Daarom heb ik gekozen om kunstwerken van mezelf centraal te stellen. Daaromheen vlecht ik mijn inspiratiebronnen en wat dit voor mij en mijn kunst betekent. En stel mezelf de vraag of welke stijl ik naar mijn hand wil zetten en daarin mijn eigen handschrift verder kan ontwikkelen?

Mijn inspiratiebronnen uit de hedendaagse kunst

Ik bewonder kunstenaars die heel vrij en expressief werken, die volledig op gevoel en emotie werken. Die een drive en passie hebben om vrij uit zoveel mogelijk werk te maken. Ik heb een grote bewondering voor Picasso met zijn tomeloze passie. Hij deed van alles wat, liet zich niet leiden en heeft zich vooral op het kubisme gestort, maar hij schilderde voor mij evengoed zeer expressionistisch. Het expressionisme spreekt me zeer aan. Vooral het vroege werk van Kandinsky vind ik prachtig. De heldere kleuren, de vormtaal met daarbij de gedachte dat het uit zijn innerlijke emotie is geschilderd, zonder rekening te houden met wat als realiteit werd beschouwd. Later is het expressionisme door o.a. Jackson Pollock en Willem de Kooning op hun eigen verfrissende manier nieuw leven ingeblazen en in de jaren 80 van de vorige eeuw laaide het Neo-expressionisme op, waarbij ik het werk van Jean Michel Basquiat bewonder.

Wat maakt het expressionisme zo aantrekkelijk voor mij? Waarschijnlijk dat de kunstenaar in staat is om gevoel en emotie in het werk te leggen, om zonder nadenken volledig op intuïtie werken waarbij de kleuren de spiegel van de ziel zijn. Ik bewonder dit waarschijnlijk zo omdat ik dat ook graag zou willen bereiken. Ik denk vaak veel te veel na over wat ik wil maken, maak er een verhaal van. Bijvoorbeeld mijn werk met 52 houten blokken. Dit werk kwam tot stand naar aanleiding van een studie oefening over wie ik ben. Uiteindelijk werd het een abstract minimalistisch werk zonder kleur met een 'bedacht thema', namelijk IK ben deze 52 blokjes, waarbij elk blokje voor een jaar staat. De blokjes zijn verschillend in hoogte, omdat het ene jaar meer invloed op me heeft gehad dan de andere of meer of mindere herinneringen oproept. Door vervolgens te spelen met de blokjes en de juiste compositie te kiezen werd het een geometrisch abstract kunstwerk, waarbij de vorm en de compositie belangrijker zijn geworden dan de volgorde van de jaren van mijn leven.

Bron Foto: eigen collectie

Ik heb me al een paar keer afgevraagd waarom mijn werk vaak minimalistisch wordt, en ik ben tot de conclusie gekomen dat ik me niet zozeer bezighoud met engagement, een statement of een verhaal, ik wil gewoon iets moois maken. Iets wat er goed uit ziet, een strakke (designers) compositie heeft en voor mij daarmee een esthetische schoonheid heeft.

Nu volg ik het werk van Callen Schaub, een hedendaagse kunstenaar uit Canada. Hij maakt met gietverf en een draaiende schijf prachtige kleurrijke en abstracte schilderijen. Ik zie hem als een abstract-expressionist, waarbij de verf vanzelf een compositie aanneemt. En toch legt hij zijn eigen hand/zijn stijl erin. Ik bewonder ook zijn lef om dit zo te doen, want hij wordt flink bekritiseerd, dat dit geen kunst is, maar dat iedereen dit kan. Hij gaat die strijd juist aan door zijn kunst 'Fake' te noemen. En dat alles kunst kan zijn. Ik waardeer dergelijke meningen en statements van de kunstenaar.

Bron Foto: Callen Schaub on Instagram: ""Liberty" 18th painting of 2020 Date & time created: 2020/02/19

Toch ben ik het soms wel en soms niet mee eens dat alles kunst kan zijn. Ik label het persoonlijk vaak aan of ik het mooi vind. Als ik beschouwend naar de wereld kijk, kan ik in alles iets moois zien, maar is dat dan kunst? Als ik het mooi vind, kan het voor mij kunst zijn. Een oud stuk geoxideerd ijzer, vind ik mooi. Het hoeft niet altijd iets extra's te ondergaan om kunst te worden. Dit semester ben ik regelmatig geïnspireerd door oude materialen omdat ik dagelijks aan het klussen ben in ons gekochte stationsgebouw in de Harz. Ik kan in een stuk afgesleten deur met oude verf zomaar een utopisch landschap ontdekken.

Ik kan wegdromen in deze vervreemdende beelden. Ik zie nieuwe werelden en laat mijn fantasie de loop. Ik droom graag, en laat mijn gedachten graag stromen in fantasie of utopische gedachten. Daardoor spreekt het Surrealisme als kunststroming me eveneens aan. Ik bewonder de surrealistische kunstenaars die hun dromen, hun gedachten, hun fantasie of utopie kunnen omzetten in prachtige tekeningen. Salvador Dali is de bekendste en sinds kort heb ik de sculpturen van Joan Miro weer herontdekt. Vroeger begreep ik deze sculpturen niet, dat vond ik geen kunst, maar vreemde raar gekleurde objecten. Nu ik steeds meer mijn eigen stijl ontdek en het liefst ruimtelijk werk, kan ik het werk van Joan Miro met zijn ruimtelijke sculpturen, die qua vorm en kleur niet bij elkaar lijken te passen, nu juist erg waarderen. Miro's kunst wordt ook wel biomorfische schilderkunst genoemd. Een stijl van schilderen gebaseerd op levende organische vormen uit de natuur (in tegenstelling tot geometrische vormen). Kenmerken van biomorfische kunst zijn o.a.

- Een combinatie van natuurlijke vormen en hightechmaterialen

- Langwerpige plantaardige vormen

- Samensmeltende naturalistische elementen

- Asymmetrische nierachtige vormen

Miro paste dit toe door een spontaan poëtische droomwereld te koppelen aan technische objecten los van hun oorspronkelijke functie om ze in zijn organische figurenwereld te integreren. Zijn figuren hadden een betekenis vaak gerelateerd aan seksuele problematiek, de natuur, de maan, de ster en de vrouw. Hij combineerde de betekenis met een spontaan opwellende poëzie van vorm en kleur.

Nog een kunstenaar dat ik ontdekt heb via social media is Dorit Levinstein. Zij maakt sculpturen in felle kleuren, die een openheid en oneindigheid hebben waar ik blij van word. Het lijkt veel op het werk van Miro, maar heeft een veel positievere toon zonder diepere betekenis.

Ook het werk van Niki de Saint Phalle lijkt op de kleurrijke vormen van Miro. Maar zij heeft zich voornamelijk laten inspireren door Gaudi in Barcelona. Toen ze park Guell had gezien werd het haar levenswerk om ook een park te maken. Dat verrees in Toscane, Il Giardino dei Tarocchi. Het park werd haar levenswerk, haar nalatenschap. Ze begon haar carrière door vooral agressieve collages van o.a. pistolen en geweren te maken. Dit kwam voort uit een jeugdtrauma dat ze door haar vader was misbruikt. Ze gebruikte kunst om haar woede daarover kwijt te raken. In de jaren 50 begon ze met reliëfs van gips en feministisch gericht werk waarin ze vrouwen ontleedde. Ze was een actieve feminist, zij wilde de vrijheid die ze vooral zag als een privilege van mannen. In de jaren 60 maakte ze ook veel schiethappenings, waarbij ze o.a. heilige figuren, op houten panelen met zakjes verf beschoot. Haar latere werk oogde juist heel vrolijk door de felle kleuren en de fantasierijke figuren. Ze is wereldberoemd geworden door haar 'Nana's', de grote ronde volle kleurrijke vrouwenfiguren, gemaakt van polyester. In de jaren 80 woonde ze vooral in Italië, waar ze met een team aan haar beeldenpark werkte. Ze was geïnspireerd geraakt door Park Guell van Gaudi in Barcelona. Ze vond de combinatie van architectuur en kunst in de openbare ruimte, alsof het onderdeel is van het dagelijks leven. Vooral het gevoel dat ze anderen daar onderdeel van kon laten maken, het laten beleven, dat werd haar missie. Ze was geïnteresseerd in esoterie, en astrologie en dat werden later Tarot-kaarten. Ze vond het mysterieuze van de kaarten interessant en dat werd haar onderwerp voor het park. Haar kleindochter noemt in de documentaire Niki de Saint Phalle aan zee, van Museum beelden aan Zee, dat mysterie Niki heel erg aantrok omdat mysterie het leven interessant maakt, het de nieuwsgierigheid opwekt en het tot creativiteit leidt.

Bron foto: Still van de korte film 'Le Jardin des Tarots', van Grand Palais, 11-09-2014

Sinds ik in het voormalig Oost-Duitsland woon, heb ik ook een interesse ontwikkeld voor kunst uit deze regio. Vooral kunstenaars van de Leipziger Schule hebben mijn interesse. Dit begon al met Werner Tubke en Wolfgang Mattheuer, maar ook het recente werk van Neo Rauch vind ik boeiend. Wat deze 'Oost Duitse kunst' om het maar even zo te noemen, mij zo boeit is dat ik zie dat ze in een gesloten systeem leefden en hun verlangen naar buiten in hun beeldend werk verwerkten. Tubke deed dit door naast zijn staatsopdrachten ook vrij werk te maken, zijn werk werd in zijn tijd geboycot doordat hij een andere wereld schiep dan in den regel in de DDR geaccepteerd werd. Zijn kunst wordt nu gerekend tot de fantastische kunst, ook wel magisch realisme genoemd. Mattheuer liet zijn verlangen doorschemeren door te suggereren dat er achter de ramen of bergen zoals in zijn zelfportret *'Drinnen, Draußen und Ich'*, uit 1986, waarin er zelfs een schim van hem de deur uitvlucht, en het schilderij *Hinter der 7 Bergen* een betere mooiere wereld is. Ik kan daar dan mijn eigen fantasie en droombeeld op los laten hoe die wereld er uit zou kunnen zien.

Drinnen, Draußen und Ich', 1986, olieverf op doek, 200 x 200 cm. Staatliche Museen Berlin, Nationalgalerie
Hinter den sieben Bergen, 1973, olieverf op vezelhout, 170 x 130 Museum der bildenden Künste Leipzig
 (bron: Museum de Fundatie Zwolle)

Aan het werk van Neo Rauch vind ik het kenmerkend dat hij ondanks dat het een realistisch beeld met meestal vrolijke kleuren zijn, het toch een onheimisch onwerkelijk gevoel oproepen. Zijn meest recente werk heb ik enkele weken geleden in een galerie in Leipzig nog kunnen bewonderen, en hoewel ik zijn handschrift er goed in herken, is dit werk toch weer vernieuwend en van deze tijd.

Neo Rauch, expositie Handlauf, Galerie EIGEN + ART, Leipzig (26 September–12 December 2020). Courtesy Galerie EIGEN + ART.

Bron foto 1: Eigen foto tijdens bezoek aan expositie

Bron foto 2: <https://ocula.com/art-galleries/galerie-eigen-art/exhibitions/neo-rauch/>, Uwe Walter, Berlin

Invloed op mijn beeldend werk

Terug naar mijn eigen werk! Lijkt het op dat van Picasso, Kandinsky, Basquiat of Rauch? Nou nee, het lijkt tot nu toe meer op het minimalistisch werk van de Zero Beweging. Mijn werk heeft tot nu toe weinig kleur, de vorm is belangrijker dan de inhoud, er is zelden een achterliggende verhaal of emotie.

Hoe komt het dan dat ik kunst van andere kunstenaars binnen het expressionisme en surrealisme zo boeiend vind en mijn eigen werk bijna het tegenovergestelde is.

Misschien wel omdat ik twee kanten heb, namelijk aan de ene kant de ietwat extraverte positieve, vrolijke en sociale vrouw, met perfectionistische trekken en een flinke dosis doorzettingsvermogen. En aan de andere kant de onzekere introverte dromer, die graag alleen is en kan 'verdrinken' in mijn eigen fantasiewereld. Het gevoel dat ik in een andere wereld zonder zorgen en zonder verwachtingen kan treden. Muziek of een kunstwerk kunnen me dusdanig raken, dat ik er om kan huilen. Maar voor de buitenwereld ben ik meestal de zekere dame die weet wat ze wil, alles onder controle wil houden, die wel open lijkt, maar toch een bepaalde afstand heeft.

Ik denk dat mijn beeldend werk tot nu toe vooral het beeld is van 'onder controle willen hebben'. Mijn werk is strak, geregisseerd, af, en met een mate van perfectionisme. Er zit weinig gevoel of emotie in. Ik ben gewend om niet te veel emoties aan de buitenwereld te tonen. Dat is als het ware mijn kwetsbare privé domein.

En dat is misschien wel de reden waarom ik zo geboeid ben door het expressionisme en surrealisme omdat het me helpt om die andere kant van mezelf te ontdekken of te laten zien. Mijn kwetsbare, kleine en onzekere kant komt hierin tot uiting. Maar omdat het zo kwetsbaar is, is het ook eng om zelf zulk werk te maken en dat de vrije hand te geven. Ik zal daarvoor mijn controle los moeten laten. Ik heb me een paar keer afgezonderd tijdens het maken van werk, gewoon 24 uur met het werk in een ruimte zonder mensen om me heen. Me dan op laten gaan in het werk. Dit werkte voor mij. Gewoon bezig gaan, zonder een doel, zonder een opdracht, zonder een voorbeeld. Het werden geen doeken die af waren, of perfect maar wel een mooi leermoment voor mij om mijn emotie in het werk kwijt te kunnen. Ik heb ontdekt dat ik het nodig heb om tot werk te komen, om me terug te trekken, los te komen van de wereld en mijn eigen fantasie tot leven te laten komen.

Dat maakt het Surrealisme voor mij ook zo fascinerend omdat ik erin kan wegdromen. Mijn fantasie de vrije loop kan laten. Vervreemdende vormen en beelden intrigeren mij. De beelden van Miro en Niki de Saint Phalle zijn kleurrijk daardoor lijken ze vrolijk en toegankelijk. Maar aan de andere kant zijn ze vervreemdend en onbegrijpelijk. De combinatie van dit gevoel, de fantasie en de vrolijke kleuren maken dit werk voor mij heel aantrekkelijk. Vooral dat wat de kleindochter van Niki de Saint Phalle zegt dat mysterie het leven interessant maakt, het de nieuwsgierigheid opwekt en het tot creativiteit leidt, kan ik het heel erg mee eens zijn. Dat is voor mij het wegdromen in de fantasie, een andere wereld scheppen, waar je even weg kan zijn van het leven van alledag. In de documentaire zegt de kleindochter van Niki dat ze een grote visie had en dat ze steeds heen en weer ging van groot naar heel gedetailleerd werken. Dat herken ik ook in mijn werk. Ik denk vaak groot, wil grote dingen maken, maar kan me ook verliezen in details en klein gepriegel. In Niki haar werk kwam dat tot uiting door grote beelden te maken, maar elk mozaïek stukje was tot in detail uitgedacht en uitgewerkt. Die balans vinden is voor mij de uitdaging, kan ik in een groot werk toch details verwerken zonder dat het teveel of te druk wordt.

Het afgelopen semester heb ik geprobeerd in mijn beeldend werk soortgelijke beelden te maken. Ik heb kleine miniatuurtjes gemaakt, dat macro gefotografeerd waardoor het leek alsof je in een labrynt stapte. Dit heb ik ook in een groot installatiewerk uitgedacht en verder heb ik met klei ruimtelijke sculpturen gemaakt, die ik in dezelfde stijl als Miro en de Saint Phalle heb geverfd. Het was een experiment, waarbij ik inmiddels steeds meer het gevoel heb dat dit is wat ik wil maken. Ruimtelijke sculpturen en installaties, met kleur en fantasierijke vormen.

Nawoord

Dit essay is een zoektocht geworden naar mijn stijl als kunstenaar. Wie wil ik als kunstenaar graag zijn en waar kan ik mij aan spiegelen. Het één vloeit voort uit het andere. Als kunstenaar ben ik vrij om de verschillende invloeden samen te brengen in mijn werk. Maar ben ik nu meer een surrealist of een expressionist. En is het wel zo belangrijk om tot een bepaalde groep te behoren. Of kan ik mijn eigen stijl hebben, beïnvloed door stijlen uit de geschiedenis, en geef ik er met mijn werk mijn eigen draai aan. Het werd een reflectie op wie ik ben en hoe dat in mijn beeldend werk tot nu toe tot uiting komt. Een spiegel die ik mezelf heb voorgehouden en hierin ligt voor mij de komende tijd de uitdaging om, dat wie ik ben, en wat ik als kunstenaar wil maken bij elkaar te brengen. Niet alleen in een mooi verhaal, een gedachtespinsel maar ook het toewerken naar een rol als kunstenaar dat kleurrijke gekke, organische sculpturen maakt.

Bron Foto: eigen collectie

Bronvermelding

Artikel:

Straus, C.; *Miro droomt zijn wereld in blauw*; Trouw; 3 juni 1993

Digitaal:

www.artsalanholland.nl/kunst-stijlen

https://nl.wikipedia.org/wiki/Joan_Miró#cite_ref-Trouw_1-1

https://nl.wikipedia.org/wiki/Biomorfische_schilderkunst

<https://www.kunstbus.nl/design/biomorfisme.html>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Abstract_expressionisme

https://nl.wikipedia.org/wiki/Niki_de_Saint_Phalle

<http://www.artnet.com/artists/niki-de-saint-phalle/>

<https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-niki-saint-phalle/>

<http://nikidesaintphalle.org/>

documentaire: Docu's aan zee; Niki de Saint Phalle aan zee. Studio Gerrit Schreurs, in opdracht van Museum Beelden aan zee; 18 oktober 2019